

Ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument van het graf en grafteken voor Louis Artan in Koksijde (Oostduinkerke)

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING,
WONEN EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 2 oktober 2019 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 8, §1, 2°;

Gelet op het ministerieel besluit van 12 december 2019 tot voorlopige bescherming als monument van het graf en grafteken voor Louis Artan in Koksijde (Oostduinkerke);

Gelet op het openbaar onderzoek dat gehouden is van 17 januari 2020 tot en met 15 februari 2020 en waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van het graf en grafteken voor Louis Artan aantoont;

Overwegende dat het graf en grafteken voor Louis Artan van algemeen belang is omwille van de historische, architecturale, artistieke en culturele waarde;

Overwegende dat het graf en grafteken voor Louis Artan als monument historische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Het graf met grafteken is opgericht voor de gevierde marineschilder Louis Artan (1837-1890). Louis Artan wordt beschouwd als de vernieuwer van het maritiem landschap in de schilderkunst. Hij introduceerde mee het pleinairisme en het impressionisme in de Belgische landschapsschilderkunst.

De menselijke resten van Louis Artan bleven voor zover bekend in het graf bewaard.

Het grafteken is een representatief voorbeeld van de samenwerkingsverbanden tussen de fin-de-siècle-kunstenaars op het einde van de 19de eeuw. Het grafteken is in 1890-1895 ontworpen door Victor Horta en het bronzen reliëf is van de hand van beeldhouwer Charles Van der Stappen;

Overwegende dat het graf en grafteken voor Louis Artan als monument architecturale waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Het grafteken uit 1890-1895 is een vroeg funerair ontwerp uit het oeuvre van Victor Horta. Het staat aan het begin van de evolutie van graftekens van het zerk-met-stèletype in het oeuvre van de architect. Horta herinterpreteert hier voor de eerste keer het klassieke idioom en het grafteken is daardoor een voorafspiegeling van zijn latere, volwaardige art-nouveau-ontwerpen.

Het graftype is nog klassiek van opzet met de traditionele funeraire typologie van zerk-met-stèle en een klassiek architectuurelement als het hoofdgestel. De architecturale vormgeving

met het bronzen reliëf als blikvanger concentreert zich nog aan de voorkant van de stèle. In latere graftekens zal Horta de stèle langs alle zijden evenwaardig vorm geven.

Het grafteken vertoont anderzijds reeds vroege art-nouveau-elementen als de golvende lijnvoering, de soepele overgang tussen zerk en stèle, het terugkerend voetstuk en de afdekking met een koepelvormig kopstuk. Horta toont zich hier een prille vernieuwer van de funeraire kunst;

Overwegende dat het graf en grafteken voor Louis Artan als monument artistieke waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Het grafteken is een uitzonderlijke artistieke realisatie waarbij de zoektocht van twee kunstenaars naar hun persoonlijke vormtaal zichtbaar is.

Het reliëf van de hand van Charles Van der Stappen uit 1894 getuigt van de naturalistische stijl die het begin van de carrière van Charles Van der Stappen typeert voordat hij doorbreekt met werken in symbolisme en art nouveau.

Het grafteken is een uitzonderlijk voorbeeld van een grafteken in vroege art-nouveaustijl uit de periode 1890-1895 waar de ontwerper Victor Horta zoekt naar zijn eigen unieke vormtaal;

Overwegende dat het graf en grafteken voor Louis Artan als monument culturele waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De culturele waarde wordt gevormd door de schenking van het grafteken door vrienden en medestanders met een subsidie van de Belgische Staat. Het schenken van graftekens aan belangrijke personen is een typisch 19de-eeuws fenomeen dat uitsterft in de 20ste eeuw. Het getuigt van de funeraire cultuur binnen het burgerlijke milieu van het fin de siècle waar Artan, Horta en Van der Stappen deel van uitmaakten.

Het grafteken is een belangrijke getuige van de vriendschapsbanden tussen de kunstenaars van het fin de siècle die elkaar ontmoeten in kunstenaarsverenigingen en vrijmetselaarsloges. In het geval Artan, Van der Stappen en Horta is dat meer bepaald de "Cercle des Arts et de La Presse". Het initiatief om een grafteken op te richten voor Artan ontstond net vanuit de "Cercle des Arts et de la Presse" en getuigt dan ook van de waarde die zijn collega-kunstenaars aan Artan hechtten. Artan en Horta waren ook lid van de loge "Les Amis Philanthropes".

Het grafteken is gedecoreerd met de iris en viooltjes die voor de 19de-eeuwse burgerij bekend stonden als symbolen van Hades, de pijn van de versmachte liefde en vergeet me niet,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen definitief beschermd als monument:

het graf en grafteken voor Louis Artan, grafperceel blok H – rij 1 b – nummer A, André Geryllaan 5 in Koksijde (Oostduinkerke), bekend ten kadaster: Koksijde, 5de afdeling, sectie B, perceelnummer 307 (deel).

De definitief beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de definitief beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° historische waarde;
- 2° architecturale waarde;
- 3° artistieke waarde;
- 4° culturele waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

Het hardstenen grafteken bestaat uit een zerk met stèle. De zerk heeft een omlopende getrapte plint. De bovenzijde van de zerk heeft een golvende vorm die vloeiend overloopt in de stèle. De bovenzijde van de zerk is voorzien van groeven.

De stèle is breder dan de zerk en heeft een rechthoekige plattegrond. Vooraan springt de stèle licht uit. Hij heeft eenzelfde getrapte plint als de zerk gevolgd door een verjongend basement. De overgang tussen de onderbouw en het lichaam van de stèle wordt gemarkeerd door een abstracte gegroefde fries.

Het lichaam van de stèle is aan de voorzijde voorzien van een bronzen reliëf met het portret van Artan. Eronder, op het lichaam van de stèle staat het grafschrift 'Louis Artan/ artiste peintre/ 1837 θ 1890'. Het bronzen medaillon wordt omgeven door een lijst met langs beide zijden een plantenmotief. Op het medaillon staat Louis Artan, op borsthoogte voorgesteld, in de verte turend, het gelaat steunend op de rechter hand. Het teken van zijn kunstenaarschap, zijn schilderspalet, wordt door de rechter benedenhoek afgesneden. Links en rechts van het portret staat de tekst 'Louis / XXI/ avril/1837' en 'Artan/ XXIII/ mai/ 1890'. In de rechter hoek, op het schilderspalet staat te lezen 'Un maitre/ marin (Louis?) Artan'.

Beide zijden van het grafteken zijn voorzien van een irisachtige knop om kransen op te hangen. In de linker zijkant staat volgende tekst gebeiteld: "Dit gedenkteeken werd/ opgericht met/ tusschenkomst van den/ staat door zijne vrienden/ en vereerders". In de rechter zijde staat de Franstalige tekst gebeiteld "Monument a été élevé/ avec l'intervention/ du gouvernement/ par ses amis/ et ses admirateurs". De achterzijde is vlak en ongedecoreerd. Een keellijst boordt bovenaan het lichaam af en vormt de overgang naar de koepelvormige afdekking. De keellijst bestaat uit een getrapte lijst, een fries met viooltjes en een lijst met 'gutae'. De koepelvormige afdekking loopt uit op een punt.

De menselijke resten van Louis Artan bleven voor zover bekend in het graf bewaard.

Art. 3. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° behoud van het grafteken met al zijn erfgoedelementen en erfgoedkenmerken;
- 2° behoud van de menselijke resten van Louis Artan in het graf.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan het grafteken:
 - a) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking en gootconstructies;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoeegen;

- c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
- d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
- e) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden;
- f) het plaatsen of wijzigen van bovengrondse en ondergrondse nutsvoorzieningen en leidingen voor zover zij impact hebben op het bovengrondse grafteken en het ondergrondse graf;
- g) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen palend aan het grafteken.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel,

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Matthias DIEPENDAELE